

MUSIKKEN DER BLEV VÆK

Musikundervisning og musikuddannelse er mange steder blevet nedprioriteret i løbet af de seneste ti år. Der er en voksende ulighed på tværs af institutioner og landsdele, når det handler om børn og unges adgang til undervisning og uddannelse i musik. Baggrunden for den kedelige udvikling er både de seneste mange års reformer samt de lokale prioriteringer af musikfaget.

Af KNUD HOLT NIELSEN

Den gode nyhed er, at der stadig tilbydes kvalificeret musikundervisning og videregående musikuddannelse mange steder i Danmark, selv om hele området generelt har været under pres i de seneste par årtier. Den dårlige nyhed er, at politiske reformer og lokal prioritering af ressourcer har medført en stigende tendens til ulighed, når det gælder børn og unges adgang til kvalificeret un-

dervisning og uddannelse i musik. Det viser en ny, omfattende rapport om musikfaget i undervisning og uddannelse udgivet af DPU, Aarhus Universitet.

Sang og musik har været en grundlæggende del af pædagogisk faglighed i danske dagtilbud i mere end 100 år, men det kan snart ændre sig, fortæller lektor Sven-Erik Holgersen fra DPU, Aarhus Universitet.

”Børns aktive deltagelse i musik fremmer både selvudfoldelse og glæde og bidrager til deres kognitive udvikling og abstrakte tænkning. Sanglege har spillet en stor rolle. Og

megen viden er blevet overleveret fra generation til generation i den måde, musikken har været en del af pædagogikken for småbørn på,” siger Sven-Erik Holgersen.

Musik og musikoplevelser kan med andre ord have stor positiv betydning for små børns udvikling og dannelse. Deltagelse i musikalske aktiviteter bidrager nemlig til små børns almene kulturelle og sociale dannelse, påpeger Sven-Erik Holgersen.

I de fleste institutioner er det da også fortsat sådan, at musik spiller en væsentlig rolle, men det er måske på lånt tid, for ser man på

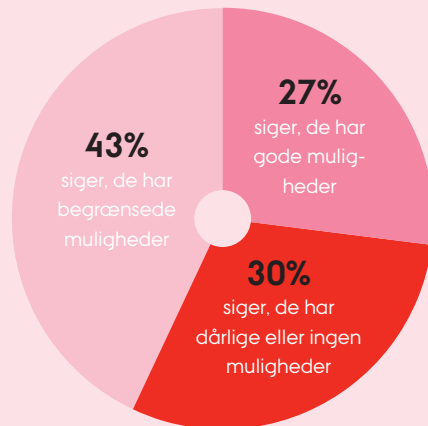

MUSIKUNDERVISNING FØR OG NU

Skolernes samarbejde med musikskolerne

47% af skolerne samarbejder med musikskolerne

Skolelæreres efteruddannelsesmuligheder i musik

Elever på de almene gymnasier (STX) med musik på A-niveau

2008: 8,7% 2019: 5,9%

Elever på de almene gymnasier (STX) med musik på C-niveau

2008: 34,1% 2019: 18,3%

STATUS PÅ MUSIKFAGET

Rapporten **Musikfaget i undervisning og uddannelse – Status og perspektiv 2020** er netop udgivet af DPU. Rapporten er redigeret af Sven-Erik Holgersen og Finn Holst fra DPU, Aarhus Universitet.

Rapporten har bidrag fra en lang række forskere og fagpersoner og kortlægger udviklingen inden for alle dele af musikundervisning og musikuddannelse i Danmark.

de nye læreplanstemaer, så er der ikke noget krav om, at musik nødvendigvis skal indgå i det pædagogiske arbejde. Musik er fra 2014 blevet erstattet af et mere generelt læreplans-tema om kulturelle udtryksformer og værdier, og på pædagoguddannelsen forsvandt musik som et selvstændigt fag allerede i 2007.

”Musik findes ikke længere som et selvstændigt fag og næsten ikke engang som begreb i pædagoguddannelsen. Det har fatale konsekvenser, for det smitter af på, hvordan pædagogernes praksis bliver efterfølgende. Musikalske kundskaber og færdigheder er en forudsætning for, at pædagogerne kan formidle musikalske aktiviteter i institutionerne,” siger Sven-Erik Holgersen og fortsætter:

”Det er en hel dannelsesdimension, der risikerer at forsvinde. En af de ting, der virkelig kom bag på mig i vores undersøgelse, var, at der allerede i dag i Danmark findes daginstitutioner, som i løbet af et helt år kun har fem forskellige sange på repertoire. Vi har en rig sangtradition i Danmark, og jeg kender ikke nogen mennesker, som ikke lige ud af posen kan ryste op med mange flere sange. Så det må være et valg, at man nogle steder ikke tillægger sang og musik pædagogisk betydning.”

Musikfagligheden er ulige fordelt

Situationen i dagtilbud og på pædagoguddannelsen er eksempler på en mere generel tendens til, at kompetencer i musikpædagogik mange steder er en mangelvare. Samme billede findes i folkeskoler, på gymnasier og ikke mindst på læreruddannelser.

”Med reformen af læreruddannelsen i 2007 og fusionen af lærerseminarierne ind i de nye

professionshøjskoler blev musikfaget voldsomt reduceret, og antallet af musiklærere på professionshøjskolerne er siden reduceret med mere end to tredjedele,” siger Sven-Erik Holgersen og peger på, at efter at musik ikke længere er et alment fag på læreruddannelsens grundforløb, er faget helt afhængigt af, at studerende har mulighed for at vælge musik som undervisningsfag.

”Kvalificeret musikundervisning, inklusive vokal- og instrumentalundervisning, tilbydes i et vist omfang på nogle campusser, men generelt er de håndværksmæssige aspekter stærkt nedprioriteret de fleste steder. Der er eksempler på læreruddannelser, hvor der kun er en enkelt deltidsansat underviser i musik.”

Konsekvensen er, at mange af de musiklærere, der er uddannet gennem de seneste ti år, ganske enkelt savner grundlæggende håndværksmæssige færdigheder i musik, og samtidig er mulighederne for efteruddannelse meget mangelfulde.

”Resultatet er, at der bliver en øget polarisering mellem ressourcestærke og ressourcetsvage musikmiljøer både på professionshøjskolerne og i folkeskolen. De skoler, der allerede har dygtige musiklærere og prioriterer faget, kan opretholde musikundervisning på et højt niveau, mens faget på andre skoler bliver voldsomt nedprioriteret. Og denne polarisering er selvforstærkende,” siger Sven-Erik Holgersen.

Med skolereformen blev det obligatorisk for folkeskoler og musikskoler at samarbejde. Men de kommunale musikskoler kan ikke i tilstrækkelig grad afhjælpe forringelserne af skolernes musikundervisning. Musikskolernes lærere savner samtidig ofte pædago-

FOTO: MIKAEL SCHLOSSER

giske kompetencer til holdundervisning og samarbejde med folkeskolen, og kapaciteten er meget lav i flere kommuner.

I landets største kommune, København, er det eksempelvis kun 0,7 procent af de 0-24-årige, der deltager i undervisning på kommunens musikskole. I andre kommuner som fx Ballerup, Herlev og Langeland deltager omkring 10 procent. På landsplan udgør det samlede antal elever i musikskolen omkring fire procent af de 0-24-årige.

Højskoler og efterskoler med særlige musikprofiler leverer fortsat musikundervisning på et højt niveau mange steder. Halvdelen af landets efterskoler har således musiklinjer, og over 85 procent tilbyder musik som alment fag. Men elever på højskoler og efterskoler kommer ofte fra ressourcerstærke hjem, og der er derfor også på dette område tale om ulige muligheder, forklarer Sven-Erik Holgersen.

Profilymnasier og musikfri gymnasier

Tendensen til en opdeling i musikalske A- og B-skoler er også tydelig, hvis man ser på udviklingen på gymnasierne. Med den seneste gymnasierreform forsvandt musik som obligatorisk fag for alle og findes nu kun som valgfag blandt fire andre kunstneriske fag. Samtidig er andelen af elever med musik på A-niveau faldet fra otte procent i 2015 til 5,9 procent i 2019.

”De gymnasier, som prioriterer musik og profilerer sig på det, tiltrækker både de musikinteresserede elever og de dygtige musiklærere og kan på den baggrund tilbyde musik som studieretningsfag. De kan tilbyde musikundervisning på et meget højt niveau, og dermed bliver det samtidig lettere for disse gymnasier også at opretholde musik som et alment tilbud for den bredere elevgruppe. Men på mange andre gymnasier visner musikkulturen,” siger Sven-Erik Holgersen.

Problemet er, at hvis musik forsvinder som alment fag på nogle gymnasier, så risikerer man, at disse gymnasiers musikkultur – også uden for timerne – forsvinder ved samme lejlighed. Det betyder ifølge Sven-Erik Holgersen et farvel til gymnasiekor, musicalprojekter, instrumentalspil eller for den sags skyld, at elever laver deres egne bands på gymnasierne.

”Det er ikke bare til skade for eleverne og det sociale liv på det pågældende gymnasium, men også for det omgivende lokalsamfund, hvor der bliver mindre musik i ungdomskulturen og færre koncertaktiviteter med dygtige unge lokale musikere,” påpeger Sven-Erik Holgersen og tilføjer, at det også

»De skoler, der allerede har dygtige musiklærere og prioriterer faget, kan opretholde musikundervisning på et højt niveau, mens faget på andre skoler bliver voldsomt nedprioriteret.«

Sven-Erik Holgersen

FOTO: MIKAEL SCHLOSSER

fremmer tendenser til segregering i uddannelserne.

”Når musik bliver til et fag, som kræver et aktivt tilvalg, så betyder det, at mange unge, der ikke allerede har musik inde under huden, ikke bliver præsenteret for faget. Det betyder også, at ideen om, at man på det lokale gymnasium som ung møder en bred gruppe unge med andre interesser, end man selv har, forsvinder. I stedet fremmer man en udvikling, hvor alle de musikinteresserede enten samler sig på de samme få institutioner, eller hvis de bor det forkerte sted slet ikke får mulighed for at udfolde sig.”

Problemer var til at forudsige

I takt med forringelserne af den lovbundne musikundervisning bliver andre aktører mere synlige. Det kan fx være foreninger som Levende Musik i Skolen, Danmarks Radio, Folkekirken og Sangens Hus. Men de har hverken kapacitet eller forpligtelse til at nå ud til alle relevante brugere, påpeger Sven-Erik Holgersen. Et aktuelt eksempel er projekt *Sangglad*, der er organiseret i regi af Sangens Hus, og som retter sig mod daginstitutionerne. Ambitionen er at fremme sang-

kulturen i danske børnehaver, men projektet dækker efter tre år kun omkring tre procent af landets institutioner.

”Det er derfor helt afgørende, at det lovbundne udbud af musikundervisning og musikuddannelse – i dialog og samarbejde med andre udbydere – dækker et bredere udsnit af børn og unge både geografisk, socialt og kulturelt,” siger Sven-Erik Holgersen, der ikke lægger skjul på, at han er temmelig bekymret for musikundervisningens fremtid blandt børn og unge.

Han peger på nogle konkrete forhold, der bør ændres nu:

”Helt konkret er det nødvendigt at inkludere musik i læreplanstemaerne i daginstitutionerne. Og så skal vi også genindføre musik som en særlig del af grundfagligheden på pædagoguddannelsen,” siger han.

Et andet afgørende punkt handler om lærerkompetencerne i skolen. Der er behov for at få oprustet på læreruddannelsen, så man over hele landet kan uddanne flere musiklærere, der også har de nødvendige håndværksmæssige færdigheder.

”Hvis man ser på, hvordan musikundervisningen på læreruddannelsen er beskrevet i kompetencebeskrivelsen, så retter den sig fint imod lærergerningen. Men censorerne på læreruddannelsen efterlyser simpelthen et højere niveau i praktiske musikalske færdigheder. Det er derfor ikke nok, at der står i kompetencebeskrivelsen, hvad lærerne skal kunne, de skal også kunne blive undervist i det på læreruddannelsen,” siger Sven-Erik Holgersen.

Han understreger, at det både er et spørgsmål om at afsætte tid til det og at have de nødvendige underviserressourcer til det på læreruddannelserne. Tiltag i den retning kræver samtidig en større, grundlæggende forståelse af området og en meget større opmærksomhed fra politisk hold.

”Man kan altid være bagklog, men en væsentlig del af de problemer, vi ser i dag, kunne man godt have forudset. Det er som om, man i de seneste to årtier både på det centrale politiske niveau og på institutionsniveauet har gennemført reformer og truffet beslutninger på et alt for ringe grundlag.” ■

SVEN-ERIK HOLGERSEN er lektor i musikpædagogik på DPU, Aarhus Universitet. Var fra 2007 til 2019 koordinator for Kandidatuddannelsen i didaktik-musikpædagogik. Han forsker bl.a. i børns deltagelse i musikundervisning, musik i dagtilbud samt musiklæreruddannelse.